

סוד התשובה: האופטימיות הקוסמית

מן ההכרה האוניברסאלית אל מעשה התיקון הפרטי

געלנו נתיבותיך הישרים... דבקנו בתועבות ובמעשים זנוחים

(אנחנו משוקצים, מושחתים ואכזבנו קשות)

החוצפה היהודית:
איך אנשים המעידים על
עצמם שגעלו את נתיבות
המוסר, מעזים שלא
להרכין ראש בהכנעה,
אלא להכריז שבאו
"להסדיר את העניינים"
עבור כבוד האל?

אתאנו על שמך... בעבור כבוד שמך

(אנחנו כאן בשבילך, למען כבודך בעולם)

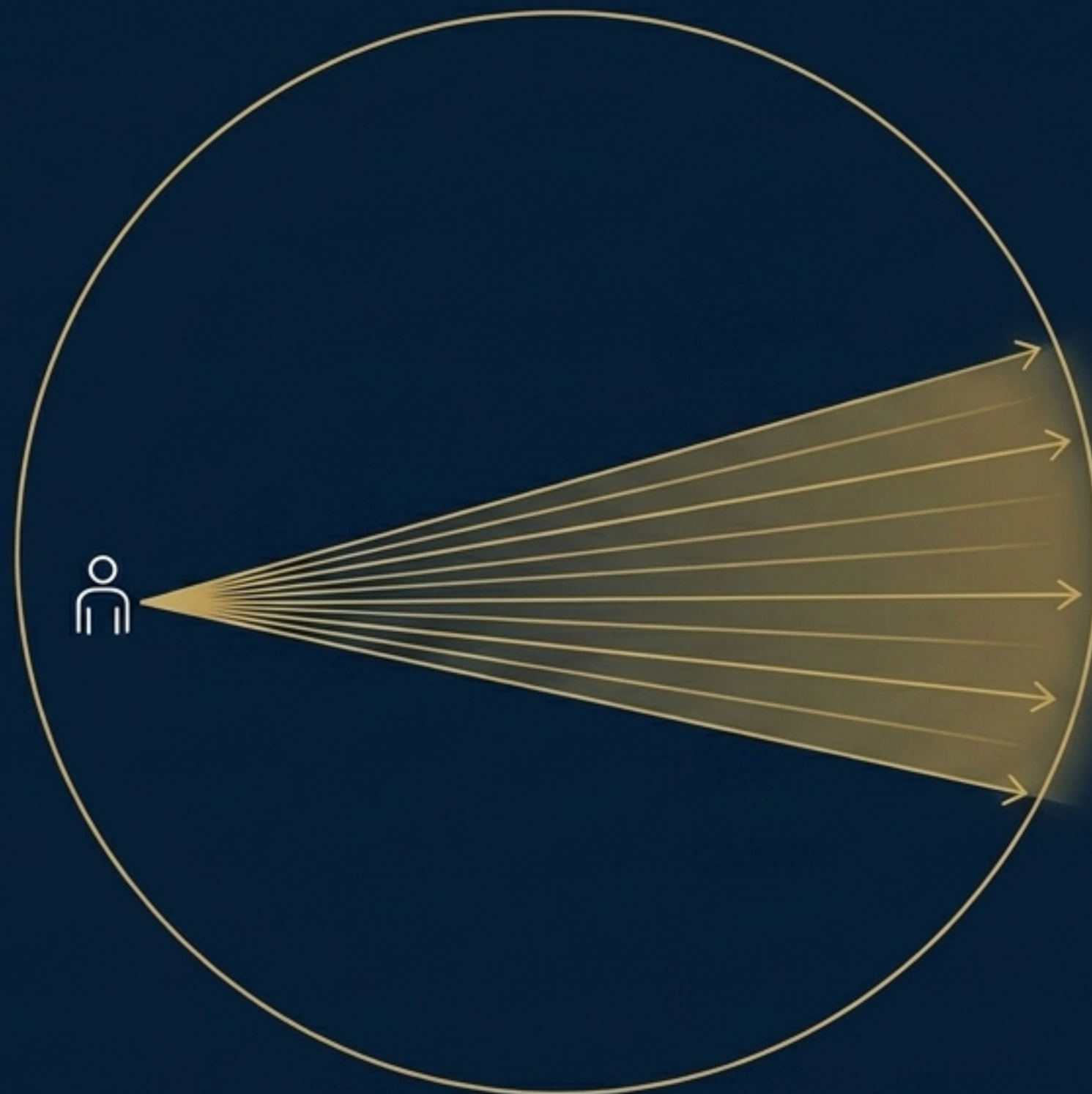
שינוי הפרדיגמה: ממיקוד בעצמי למיקוד בעולם

סוד התשובה הוא היכולת להתרומם מעל העצמיות הגסה.

הפרדיגמה הישנה

המבחן הראשון של התשובה אינו שאלת המצב האישי:
"האם אני טוב או רע, ראוי או לא ראוי?"

הפרדיגמה החדשה - סוד התשובה

המבחן האמיתי הוא: "האם למציאות שאני חי בה עדיין יש פשר
ומשמעות? האם יש הצדקה לקיומה ושווה להתאמץ בעדה?"

מטריצת התשובה: שני מודלים של תיקון

תשובה קוסמית (אידיאליסטית)	תשובה אגוצנטרית (תועלתנית)
• נקודת מוצא: "אתאנו על שמך" - האדם כחלק ממערכת הבריאה.	• נקודת מוצא: האדם במרכז מול השלכות מעשיו.
• מניע עיקרי: אכפתיות, רצון להגן על משמעות העולם וכבוד השם.	• מניע עיקרי: פחד מתוצאות, יראת העונש, צורך בהצלה פרטית.
• תנועה נפשית: אופטימיות, מודעות מודעות והתעוררות אקטיבית.	• תנועה נפשית: פסימיות, ניכור מהעולם ואדישות.
• יסוד שולט: אידאליזם קיומי - אמונה מחודשת בחיים ובתכליתם.	• יסוד שולט: תועלתנות - "מה ייצא לי מזה?"

אנטומיה של חזרה לחיים

פירוק ההצהרה "אתאנו על שמך" לפעולה קיומית של התעוררות:

רמת פעילות/התעוררות

ציר הזמן התיאולוגי: מדוע ראש השנה קודם ליום כיפור?

התלות ההגיונית: לא ניתן לתקן את הפרט לפני שמבססים את משמעות הכלל.

יום הכיפורים –
תיקון היחיד

רק לאחר שעיגנו את התקווה והתקווה והאופטימיות כלפי הבריאה, האדם יכול לפנות פנימה אל האינטרוספקציה הנוקבת וההלקאה העצמית, מבלי להתרסק אל תוך הייאוש.

ראש השנה –

אופטימיות קוסמית

המטרה אינה תיקון פרטי, אלא אימות נוכחות אלוהים בעולם. האדם חוזר להאמין בפשר הבריאה ("וידע כל פעול פי אתה פעלתו"). זוהי בחירה מחודשת בחיים.

הסוריאליזם של הדין (מדרש דברים רבה פ"ב)

כיצד אדם סביר אמור להתנהג כשהוא עומד למשפט על חייו?

מנהג ישראל בדין (ראש השנה)

- לובשים לבנים
- מגלחים זקנם ומחתכים ציפורניהם
- אוכלים, שותים ושמחים - "לפי שיודעין שהקב"ה יעשה להם נס"

מנהגו של עולם (האדם הרגיל שיש לו דין)

- לובש שחורים ומתעטף שחורים
- מגדל זקנו ואינו חותך ציפורניו
- שרוי בחרדה, "לפי שאינו יודע איך יצא דינו"

השאלה העולה: מה פשר חוסר כובד הראש הזה מול אימת הדין?
האם זהו ביטחון עיוור ומופרך בזכאות אישית?

פענוח ה'נס' של ראש השנה

הביטחון בדין אינו נובע מתחושת זכאות
אגוצנטרית, אלא מהשכחה העצמית.

לא נס של מחילה פרטית

אף אדם שמשוקע בחטאיו לא יכול
להיות בטוח שייצא זכאי באופן
אישי. הנס כאן אינו הבטחה
לחסינות משפטית.

נס

הבחירה האלוהית בחיים

האמונה שאלוהים אינו חפץ בכיליון
("כי לא תחפץ בַּמֹּת הַמֵּת").
הנס הוא העובדה שעצם ההווה
מחכה לאדם שישוב ויחיה.
זוהי אמונה מחדש בעולם.

הנס הוא הרצייה הקוסמית

זהו הפלא שאלוהים בוחר בעולם
כזירת התגלות: "כי כְּשֶׁמָהָּ כֵּן
תִּהְיֶה קֶשֶׁה לְכַעֵס וְנוֹחַ לְרַצּוֹת".
נקודת הרצון הראשונית של הבריאה
עודנה פועמת.

כור ההיתוך של יום כיפור: צלילה למעמקים מתוך ביטחון

"אִיךָ נִפְתַּח פֶּה לְפָנֶיךָ... בְּאֵלֹהִים נִשְׁפָּךְ שִׁיחִים"

הירידה לממד הפרטי:

יום הכיפורים תובע אינטרוספקציה נוקבת, שברון לב, ויכולת הלקאה עצמית מייסרת שאינה עושה הנחות.

המשענת הקיומית:

הקירות המחזיקים את הצלילה הזו אל תוך החושפּיך האיש, עשויים מהאופטימיות של ראש השנה. רק משום שכבר בחרנו בעולם כזירת התגלות ראוייה ומשמעותית, אנו מסוגלים להישיר מבט אל כישלונותינו הפרטיים ולתקן אותם באמת.

מקרה בוחן: משה רבנו וחטא העגל

מבחן התשובה הראשון בהיסטוריה.

ה' מבקש לכלות את העם
לאחר חטא העגל.

למה יאמרו מצרים... ברעה הוציאם להרג
אתם בהרים ולכלתם מעל פני האדמה?

~~סגוריה קלאסית. בקשת הזדמנות שנייה,
הדגשת צדדים חיוביים בעם, תחנונים על
החוצאנים על החוטאים.~~

הפיצוח התליוגי:

מדוע אכפת למשה מיחסי ציבור במצרים? כי זהו
אינו טיעון פוליטי, אלא קיום טהור של "אתאנו על
שמך". משה מגן על התכלית של הבריאה כולה:
עולם שבו הניסים מסתיימים בהכחדה טוטל ללא
אפשרות לתיקון – הוא עולם מנוכר וחסר פשר.
משה נלחם על האופטימיות הקוסמית.

סינתזה: המכניקה השלמה של התשובה

הקוסמוס

"אתאנו על שמך" – הבריאה אינה אקראית או אדישה. היא זירת התגלות אלוהית בעלת פשר עמוק והצדקה.

האדם

טרנספורמציה נפשית – המעבר העמוק מאדישות, ניכור ופחד מעונש — לאכפתיות, מודעות ואחריות כלפי העולם.

הזמן

רצף החגים – האופטימיות והבחירה בחיים (ראש השנה) מהווים את התשתית ההכרחית לביקורת ולתיקון המוסרי המייסר (יום כיפור).

תנועת התשובה היהודית אינה טכניקה למחיקת עברו של האדם, אלא פעולה דרמטית ליצירת משמעות לעתידו של העולם.

"אנו נוסכים את התקווה והאופטימיות בעולם,
ולא פחות מכך, אנו עושים זאת בנו.
הכול מתכנס ומקבל את תוקפו במסגרת קיומית אחת:
בְּעָבוֹר כְּבוֹד שֶׁמֶךְ."